

Näringslivs- och utvecklingskontoret
Ola Granholm
Orsa kommun

Godkänt 2007-09-15
Jiselle Sand
Sid 1(8)

Slutrapport Designtorg Trä (W3041-991-02) 1 januari 2003-30 september 2007

LÄNSREGERINGEN
VÄSTERNORRLANDS LÄN

Ank 2007-10-01

Dnr

1. Sammanfattning

Designtorg Trä pågick från januari 2003 till september 2007. Projektet uppstod ur ett långsiktigt arbete kring träutveckling och träförädling som Orsa kommun bedrivit mellan 1995 och 2002. Under denna tid hade ett antal träutvecklingsprojekt startats i Orsa, ofta med sin bas i den f d plattfabriken som Orsa jordägare köpte tillbaka efter Orsaplattans konkurs i början av 1990-talet. I början av 2000-talet stiftade vi även bekantskap med begreppet design och genomförde ett antal designaktiviteter under 2001 och 2002. Det stod vid det laget klart att design var en av träbranschens klart största kritiska framgångsfaktorer och att design var en av branschens viktigaste nycklar till ökad lönsamhet. Med detta som bakgrund uppstod projektet Designtorg Trä.

Syftet med projektet var att skapa en multifunktionell byggnad, som skall utgöra ett centrum för trädesign och kulturellt samlingshus, skall uppföras. Projektet har haft ett antal olika faser:

Projektet genomfördes under perioden januari 2003-september 2007. Man kan grovt dela in det i ett antal faser:

2003-2004 Förankring, inspiration, information, omvärldskontakter, finansiering

2005 Integrering med Rovdjurscentrum, finansiering

2006 Förberedelser för byggnation och framtida förvaltning

2007 Byggnation, branschkontakter, designförberedelser

Från att tanken var att uppföra byggnaden i centrala Orsa som ett rent designhus har konceptet ändrats till att det integrerades med ett projekt kring ett Rovdjurscentrum i Siljansbygdens största besöksmål Orsa Grönklitt (med bl a skidåkning och björnpark). Det ändrade konceptet har möjliggjort att byggnaden kunde uppföras med oförändrade/utökade ambitioner för design och byggnadsteknik, men det har också lett till nedtonade ambitioner vad avser kulturarena o kulturevenemang..

Projektet har lett till att ett stort antal "externa" personer från olika delar av Sverige / Europa har kommit i kontakt med trä och design och deltagit i dialogen hur träindustrin i regionen kan stärkas m h a profilering och designtänkande. Detta är i sig en framgång. Det har också bidragit till att Europas marknadsledare inom tillverkning av byggelement i massivt trä, KLH Massivholz, under 2007 och 2008 bygger en ny fabrik i Orsa.

Byggnaden är helt finansierad och stod klar i september 2007. Den förväntas bli besökt av ca 150 000-200 000 personer under 2008 (110 000 under 2007). Det finns en stark driftbudget för byggnaden. Den förvaltas o utvecklas av en stiftelse som grundats av Orsa kommun och det privata besöksnäringföretaget Orsa Grönklitt i samverkan.

Projektet har lett / bidragit till 13 nya arbetstillfällen och två nya företag.

2. Bakgrund, skäl till varför projektet uppstått, problembakgrund, huvudman, finansiering, tidplan etc

Projektet uppstod ur ett långsiktigt arbete kring träutveckling och träförädling som Orsa kommun bedrivit mellan 1995 och 2002. Under denna tid hade ett antal träutvecklingsprojekt startats i Orsa, ofta med sin bas i den f d plattfabriken som Orsa jordägare köpte tillbaka efter Orsaplattans konkurs i början av 1990-talet. I början av 2000-talet stiftade vi även bekantskap med begreppet design. Det startade med en utställning kring kända svenska varumärken samt en internationell designutställning, 3D+. Detta var den största svenska designutställningen någonsin och den fick sin Sverigepremiär i Orsa 2001. Under 2002 arrangerade vi också vårt första sommar-designkontor där flera träföretag deltog. Det stod vid det laget klart att design var en av träbranschens klart största kritiska framgångsfaktorer och att design var en av branschens viktigaste nycklar till ökad lönsamhet. Med detta som bakgrund uppstod projektet Designtorg Trä.

Problembakgrund

Design var därmed identifierad som en viktig utvecklingsfaktor för träbranschen. Ett problem var dock att det inte fanns någon naturlig kontaktyta mellan snickerier, industrier för byggnadskomponenter, möbelföretag, m fl och designers. Hur skulle träindustrin på ett naturligt sätt kunna komma i kontakt med design? En möjlig delösning på detta var projektet Designtorg Trä.

Huvudman

Orsa kommun

Finansiering

Den i beslutet godkända finansieringen bestod av 9,0 Mkr från EU, 4,5 Mkr från Länsstyrelsen Dalarna och 4,5 Mkr från Orsa kommun. Samtlig finansiering är kontant. Den beslutade finansieringen har uppfyllts.

Tidplan

Projektet startade 2003-01-01 och avslutades 2007-09-30. Den ekonomiska tyngdpunkten i projektet har legat i dess slutfas eftersom själva byggnaden har uppförts under 2007.

Genomförande & organisation

Projektet genomfördes under perioden januari 2003-september 2007. Man kan grovt dela in det i ett antal faser:

2003-2004 Förankring, inspiration, information, omvärldskontakter, finansiering

2005 Integrering med Rovdjurscentrum, finansiering

2006 Förberedelser för byggnation och framtida förvaltning

2007 Byggnation, branschkontakter, designförberedelser

Projektet har i sina olika faser haft lite varierande organisation. Under den inledande fasen 2003-2004 fanns en inhyrd projektledare sam en styrgrupp bestående av personer

med kompetens om; design, arkitektur, kultur, näringsliv och träbranschen samt kommunal verksamhet. Under 2005-2007 använde projektet istället olika anställda resurspersoner under olika perioder, beroende på vilken specifik kompetens som har varit nödvändig i respektive fas av projektet (finansiering, proj.ledn., arkitektur o s v.) samt en styrgrupp med representanter från Orsa kommun och Orsa. Sedan "Stiftelsen Rovdjurscentrum Grönklitt & Designorg Trä" bildades har styrelsen i stiftelsen även utgjort styrgrupp för projektet.

Projektavgränsning

Projektet avser uppförande av byggnaden samt därtill hörande aktiviteter. Att fylla huset med aktiviteter ingår inte i projektet.

3. Projektbeskrivning

3.1 syfte

Projektet syftar till att en multifunktionell byggnad, som skall utgöra ett centrum för trädesign och kulturellt samlingshus, skall uppföras.

3.2 mål

- Kunna fungera som verkstad och arbetsplats för såväl industriella designers och arkitekter som fria kulturarbetare.
- Stimulerande miljö med möjlighet till modellbyggen.
- Kunna fungera som arena för kulturella aktiviteter
- Katalysator och samlingsplats för skapande aktiviteter i närområdet och som komplement till ett antal större arenor / kulturverkstäder i regionen.

3.3 målgrupp

Designers, arkitekter, träförädlingsföretag, kulturarbetare.

3.4 Verksamhetsbeskrivning

2003

På grund av unika och olyckliga omständigheter blev det omval i Orsa i mars 2003. Omvalet medförde en förändrad parlamentarisk situation. Under hela månaderna mars, april och maj var det oklart hur den nya majoriteten skulle se ut. I början av juni klarnade bilden och nya politiska organ tillsattes. På grund av detta försattes projektet i en tillfällig "karantän" under ett halvår.

Vid det nya ks au:s första sammanträde i juni 2003 kunde vi äntligen starta upp projektet i praktiken och fick ett politiskt enhälligt stöd för att fortsätta med full kraft. Projektet blev nu även inlemmat i en bredare kommunal strategi där design är en av de bärande byggstenarna.

Under hösten 2003 genomfördes en förstudie. Förstudien inleddes med en studieresa till Växjö där såväl tjänstemän och politiker från Orsa kommun som representanter för träningen i regionen deltog. Resultatet av förstudien redovisades i december 2003. Då

redovisades tekniska, juridiska, ekonomiska och organisatoriska konsekvenser av att genomföra olika varianter av projektet.

2004

Under våren 2004 påbörjades två parallella aktiviteter, 1) förberedelser för byggnation och 2) seminarier/workshops kring träförädling och trä som byggnads- och inredningsmaterial.

En projektgrupp sattes samman i mars 2004. Gruppen bestod av personer med kompetens om; design (industridesigner Lotta Hernek), arkitektur (stadsarkitekt Anders Björklund, arkitekt Martin Stintzing och arkitekt Jakob Hidemark), kultur (kulturansvarig Kerstin Clasén Franzon), näringsliv och träbranschen (Ola Granholm) samt kommunal verksamhet (Göran Grå). Gruppen diskuterade upplägg och egenskaper i den färdiga byggnaden. Arkitekterna påbörjade en illustration av processen i bilder och skisser. Resultatet av gruppens arbete redovisades vid ett stort politikerseminarium 6 oktober i form av inspirationsidéer, skisser och ett lokalprogram för byggnaden. Till gruppen knöts även bl a kompetens från Statens Konstråd. Förberedelserna för byggnation har hela tiden utgått från ovanstående mål för projektet.

Under hela inledningsfasen hölls tät kontakt med träföretagen i Orsa kommun. Projektet redovisades och diskuterades vid ett flertal branschgruppsmöten och diskussioner pågick med flera företag i regionen om olika byggnadstekniska idéers och innovationers eventuella användning i projektet.

Den största aktiviteten under hösten 2004 kretsade kring fyra seminarier om trä, "Trä möter arkitekter och byggare del 1" med 37 deltagare, "Trä möter arkitekter och byggare" del 2 med 29 deltagare, "Trä möter konst och gestaltning" med 57 deltagare samt "Trä, design och teknik möter sinnena" med 44 deltagare. Samtliga seminarier utvärderades av åhörarna och gavs betyg mellan 4,09 och 4,42, med genomsnittsbetyget 4,26 (max=5). Vid seminarierna medverkade totalt 22 föreläsare från hela Sverige. Reaktionerna från åhörare och föreläsare var alltså mycket positiva och ledde till ett stort antal nya kontakter, såväl inför som efter seminarierna. Seminarierna gav även värdefulla inspel till förberedelserna för byggnation och lokalprogrammet.

Under hösten och förvintern 2004 påbörjades förberedelser för upphandling, etappindelning, byggkalkyler, inventering av konsulter och byggföretag, mm. Dessutom skedde ett arbete med att inventera fördelar i en eventuell samordning av Designtorg Trä och Rovdjurscentrum. Under hela perioden togs kontakter med ett antal potentiella finansiärer om kompletterande finansiering. Bland dessa kan nämnas Statens Konstråd, Näringsdepartementet, Region Dalarna, Besparingsskogarna i norra Dalarna, Sveriges Byggindustrier, Siljan Wood, Orsa Lamellträ, Inland Wood, m fl.

2005

Under 2005 bestod projektet i stort av förberedelser för byggnation och upphandling. Vi jobbade också med gränsdragningar och samverkansområden mellan Dt Trä och

Rovdjurscentrum. Vi har även jobbat med att upprätta nya tidplaner och budgetrevideringar.

Under året togs fram ett lokalprogram för byggnaden utifrån önskemål från de aktörer som kommer att vara aktiva i huset Dessutom gjordes materialval utifrån en total fokusering på innovativa lösningar i trä.

Utifrån lokalprogrammet tog byggprojektledaren, stadsarkitekten och husarkitekten i ett antal omgångar tagit fram byggnadsritningar och situationsplaner som har mot de krav som användarna av ytorna har.

Samordning av Designtorg Trä och Rovdjurscentrum Grönklitt

I december 2004 fattade kommunstyrelsens arbetsutskott beslut om en integrering av projekten, att de skulle sammanföras i en gemensam byggnad samt att Orsa kommun och Orsa Grönklitt AB skulle bilda en stiftelse för ändamålet. Byggnaden kommer efter avslutad byggnation att ägas av Orsa kommun medan verksamheten i byggnaden hanteras av Stiftelsen. Upplägget stämde av med samtliga finansiärer. För Designtorg Trä innebar integreringen att finansieringen av såväl byggnation som framtida drift löstes, ökad medial exponering och att byggnaden skulle garanteras stora besöksströmmar.

2006

Under 2006 fortsatte förberedelserna för byggnation med projektering och upphandlingar (två stycken p g a att de första anbuderna låg betydligt över den finansiering som fanns för byggnaden). I september var utvärderingen av anbuderna klar och en entreprenör utsedd, Mora Orsa Byggtjänst AB.

Under sommaren 2006 återupptogs arbetet med designprofilen för byggnaden i sin helhet (även Rovdjurscentrumdelen). I samband med detta har vi haft kontakt med den av Länsstyrelsen anställda "Länsdesignern", Länsstyrelsens ansvarige för Dalarnas träår, Trä- och designlinjen på Högskolan Gävle, m fl.

Under september informerades om Designtorg Trä under Orsa Wood Fair, en privat arrangerad nationell trämässa i Grönklitt med ca 100 utställare och 5000-6000 besökare. Via mässarrangören och Näringslivskontoret i samverkan skedde även information till framtida potentiella utställare.

2007

Under perioden januari-mars 2007 startade byggnationen på allvar. Stommen av massivt trä restes. Under 2007 fortsatte arbetet med byggnadens designprofil, även nu genom samarbete med den av Länsstyrelsen anställda "Länsdesignern". Samtal fördes med Länsstyrelsen Dalarna och länsdesignern om att länets designcentrum kunde förläggas permanent till Designtorg Trä. Ett arbete med att förlägga en regional designutställning i Designtorg Trä är påbörjades under våren 2007.

Officiell invigning av Rovdjurscentrum Grönklitt & Designtorg Trä skedde 9 juli 2007. Från detta datum fungerar även byggnaden som officiell entré för Björnparken, vilket självfallet ökar exponeringen av byggnaden på ett mycket positivt sätt.

(Byggnaden/Björnparken räknar 2007 in ca 110 000 besökare). De sista arbetena i byggnaden färdigställdes under september 2007.

4. Indikatorer

4.1. Nya skapade arbetstillfällen (Mål 5 st, varav 3 kvinnor)

Personal Stiftelsen (1½ m/q)
Fastighetsskötsel (1 m)
Mora-Orsa Byggtjänst (2 m)
KLH Scandinavia (4 m, 2 q)
Hornberga timring (1 m)
Orsa Grönklitt AB (1½ q)

4.2. Bevarade arbetstillfällen (mål 3 st)

Inget direkt påvisbart samband mellan projektet och bevarade arbetstillfällen.

4.3. Antal nya företag (mål 2 st)

KLH Scandinavia
Hornberga timring

4.4 Nätverk som får stöd (mål 2 st)

Nätverket kring KLH (massivt träbyggande, f d Intresseföreningen för Orsa Träutveckling)
Orsa Tränätverk (informellt nätverk för samverkan mellan Orsas snickeriföretag)

4.5. Projektets påverkan på alla de övriga i beslutet angivna indikatorerna

-

5. Projektets påverkan på de genomgående (horisontella) kriterierna.

5.1. miljö

I byggnaden har trä valts som material överallt där det är möjligt m h t säkerhet och slitage. I samverkan med projektet Rovdjurscentrum Information uppmanar byggnad och utställningar i sig till ett genomgripande miljötänkande där besökaren förmodas se sin roll i ett större ekosystem. Det viktigaste är dock att byggnaden i sig kan stimulera byggare och träföretag till ett ökat intresse för trästommar och byggmaterial i större byggnader. Byggnaden är energisnål och värms med bergvärme.

5.2. Jämställdhet

Projektet har ingen utpräglad profil åt varken manligt eller kvinnligt. Vid utformningen av byggnaden har sto vikt lagts vid att projektera så att alla delar av byggnaden är möjliga och enkla att nå oavsett kön, kroppsstyrka eller ev handikapp.

5.3 Internationalisering

Projektet har inte haft några åtgärder riktade direkt mot invandrargrupper.

I och med etableringen av KLH har projektet i sig lett till en kraftig internationalisering av träbranschen i området, som inte hade varit möjlig att uppnå genom olika typer av administrativa åtgärder.

5.4. IT

Byggnaden är en sk intelligent byggnad där i stort sett alla funktioner kan styras från en punkt i huset.

6. Projektets övriga erfarenheter och resultat

Projektet har tagit en del oväntade vändningar och en del av de vändningarna har även fått effekter för hur byggnaden kan komma att användas framgent. Den mest dramatiska kursändringen är förstås att Designtorg Trä integrerades med Rovdjurscentrum och en förändring av det tänkta läget från Orsa Centrum till Siljansregionens största besöksanläggning; Grönklitt. Det ledde till att såväl projekt- som driftfinansiering kunde klaras på ett sätt som garanterar att det är möjligt med långsiktig drift. Denna utveckling hade inte varit möjligt med den ursprungliga lösningen och projektet hade då sannolikt fått avbrytas på grund av medelbrist. Detta visar att det är en tydlig framgångsfaktor att i ett projekt kunna vara öppen för alternativa lösningar till de problem som ev uppstår och inte låsa fast sig i en på förhand bestämd / definitiv lösning.

En annan framgångsfaktor har varit den goda samverkan Orsa kommun under projektet har haft med Länsstyrelsen Dalarna och Strukturfondsmyndigheten. Med en öppen attityd har alla parter hela tiden jobbat konstruktivt för att hitta vägar att komma framåt från "låsta" situationer, utan att därför förändra projektets syfte, mål och inriktning mer än marginellt.

En faktor som har tonats ned successivt är byggnadens funktion för kulturevenemang. Byggnaden kan fortfarande fylla den funktionen, men kommer sannolikt inte att användas lika intensivt för det ändamålet som det var tänkt från början. Å andra sidan har förändringarna lett till att byggnaden får mycket starkare massmedial uppmärksamhet och en enormt mycket högre besöksfrekvens än om den hade lagts som en "designbyggnad i stadsmiljö". Det hade funnits andra fördelar med en sådan placering, men det alternativet visade sig inte vara möjligt att genomföra.

Projektet är också ett lyckat exempel på samarbete mellan lokalt och nationellt träkunnande (internationellt erkända arkitekter som har föreslagit okonventionella och djärva byggnadstekniska grepp resp lokala snickerier med en enorm uppfinningsrikedom och kompetens) samt lokal och internationell byggnadsteknik (KLH:s massivträkunnande parat med Mora-Orsa Byggtjänst byggtekniska kunskap och nätverk).

Näringslivs- och utvecklingskontoret
Ola Granholm
Orsa kommun

7. Resultatspridning samt skyltning

Möjligheten att få medel som är EU-baserade är starkt kopplade till skyldigheten att informera om detta. Skyltning med EU-dekalen har genomförts på de platser där projektet har varit verksamt.

Rapporteringen om projektet har varit omfattande i Dalarnas massmedia. Där har artiklar skrivits om såväl projektet i sin helhet som ett antal angränsande projekt.

8. Kopplingar till andra projekt

Rovdjurscentrum Information, Rovdjurscentrum byggnad, Länsstyrelsens designprojekt, Tillväxt Trä, Träåret i Dalarna, m fl.

9. Övrigt

-

Orsa den 27 september 2007

För Orsa Kommun
Göran Grå Kommunchef